

POMICHAL KRISZTIÁN

A KLÍMAVÁLTOZÁSRÓL HIDEG FEJJEL (7. RÉSZ)

Miután sorozatunk eddigi részeiben felvázoltuk a klímakutatás történetét, most érdemes egy másfajta „tudománytörténettel” megismerkednünk, ugyanis a klímaváltozás mára mindenféle tudományos konszenzussal szemben álló tagadásának is megvan a maga története. A későbbiekben áttekintjük a leggyakrabban ismételt klímaszkeptikus toposzokat, de jelen írásban inkább csak arra koncentrálnánk, hogy az első, még a tudomány talaján álló klímavitákból miként lett a XXI. századra egy igen jól forgatható politikai bunkósbot. Nem árulunk el nagy titkot, ha előre leszögezzük, erről nem csak a klímaváltozás tagadói tehetnek.

Josepf Fourier 1824-ben írta le elsőként a légkörben uralkodó üvegházhatást, John Tyndall pedig néhány évtizeddel később kvantifikálta is hatását az infravörös sugárzás kapcsán. A svéd Arrhenius volt az, aki először, a XX. század hajnalán bizonyította, hogy a szénégetésből a légkörbe jutó gázok hozzájárulhatnak a Föld felmelegedéséhez, majd 1938-ban Guy Stewart Callendar igazolta is a folyamat meglétét.

Nagyjából ekkor jelentek meg az első szkeptikus hangok, s bár nagy részük még jószándékú tudósoktól származott, de a háttérben már ott figyeltek a nagyipari szereplők is. A második világháború utáni évtizedek az újrakezdésről, a világeges során padlóra került gazdaság talpra állításáról szóltak. A közvéleményt nehéz volt megnyerni a környezetvédelem ügyének. Az üvegházhatású gázok túl magas koncentrációja által jelentett

veszélyre a hetvenes években hívták fel először a nagyközönség figyelmét, ekkor indultak az első nagy felvilágosító kampányok is. Erre válaszul természetesen a klímaszkeptikus hangok is fel erősödtek, melyek különösen Ronald Reagan elnök 1981-es beiktatása után kaptak új erőre. Az ő elnöksége idején lett igazán politikai kérdés a környezetvédelem, kormányának energetikai minisztere, James B. Edwards például kerek perccel kijelentette, a globális felmelegedés nem létezik. Zárójel megjegyzés: ma már kevesen, főleg laikusok használják ezt az elterjedtebb klímaváltozás helyett, de a nyolcvanas évek elején még ezzel a kifejezéssel foglalták össze a bolygó klímájának megváltozásával járó jelenségeket.

Miután nyilvánosságra került, hogy a republikánus Reagan-kabinet csökkentené a környezetvédelmi célú kutatások büdzsáját, a demokraták kongresszusi meghallgatások sorát kezdeményezték. Ezekben a kor legfontosabb klímakutatói is részt vettek, így sikerült elérni, hogy a tervezett elvonásnál végül jóval kevésbé vágták vissza ezeket a pénzeket. A nyolcvanas évek első felében egyre nagyobb nyilvánosságot kapott a klímakérdés. A sajtó szinte naponta foglalkozott a témával, hol az egyik, hol a másik oldal felé fordítva a közvéleményt. Az Egyesült Államok környezetvédelmi hivatala által 1983-ban készített jelentés különösen nagy port kavart, miután rámutatott arra, hogy „a globális felmelegedés nem elméleti probléma, néhány éven belül érezni lehet majd a hatásait”. A jelentés nyomán elinduló politikai sárdobálás újra a közvéle-

mény látókörébe helyezte a jelenséget, de néhány hónap után az ismét kikopt a közbeszédből.

A nyolcvanas évek utolsó éveiben óriási szárazság és hóhullám sújtotta az Egyesült Államok déli államait, a gazdasági következményeket már nem lehetett elbagatellizálni. A kongresszusi meghallgatáson felszólt a NASA kutatója, James Hansen is. Hansen nagy magabiztossággal és rendkívüli meggyőzőerővel jelentette ki, hogy „az üvegházhatású gázok a szemünk előtt változtatják meg a klímát. Már ott tartunk, hogy nem lehet figyelmen kívül hagynunk őket.” A NASA kutatói 99%-os bizonyossággal állítják, hogy az utóbbi években tapasztalható felmelegedés nem egy random fluktuáció, hanem az üvegházhatású gázok okozzák – közölte. Hansen a kongresszus előtt elmondott beszédét azóta is a klímavita egyik meghatározó momentumának tartják.

Itt érdemes megállnunk egy pillanatra, a nyolcvanas-kilencvenes évek fordulója ugyanis vízváltó volt a klímavitában. Hansen fellépése után a kérdés kisebb-nagyobb szünetekkel, de mégis ottmaradt a köztudatban, a klímakutatók nagy része is konszenzusra jutott, legalábbis három fontos dologban. Abban, hogy a Föld melegszik, abban, hogy erről az emberiség (is) tehet, illetve abban, hogy jelentős következményekkel jár, ha ezzel kapcsolatban nem teszünk valamit. A kilencvenes években tomboló klímapolitikai viták e három kérdés körül forogtak. Erről lesz szó a következő hónapban.